
Valami új

Lugosi Viktória: Akit itt felejtettek - A deszki árva

„Apám vállán nem lehetett sírni. Kisgyerektől a gyengeség jelének tekintette, ezért minden erőmmel azon voltam, hogy visszafojtsam, amíg haza nem érek anyámhoz, de kudarcot vallottam. Ha meglátta a könnyeim, nem szólt, csak elhúzta a száját, mintha romlott húsba harapott volna. Szégyent vallottam. Pedig korán megtanított arra, hogy a könnyörtelen az emberi, a kegyelem a kivételes.”

Így kezdődik ez az izgalmas, egyszerre magánéleti és történelmi tárgyú regény. Pontos műfaja: apa-regény, egy Tamás nevű öregember kórházi ágyától indul, és visszafelé igyekszik megfejteni egy igazi rossz apa életének titkait. A narrátor/lánygyerek érzelmi energiáit mindvégig az szolgáltatja, hogy szeretné érteni a dolgokat, hogy megbocsáthasson apjának.

A nyári szünet előtti különszámban az apaságról szóló élményeimet osztottam meg. Kellően felkészült voltam tehát ehhez a regényhez, amely egy rossz apáról szól. Nem olyanról, aki elhanyagolja kötelességeit, magára hagyja gyermekét – nem. Azok talán nem is érdekesek, annyi van belőlük. Sújtsa őket gáncs és megvetés.

Ez a Tamás nevű regényhős (aki bizonyára nem az író saját apja volt, felteszem, nem is létezett) sportot űz abból, hogy reményeket keltsen egyetlen gyermekében, hogy talán mégis, a maga módján, valahol, szereti őt. Csak azért, hogy kisvártatva megvonja szeretetét, átverje, minden eddiginél nagyobb bánatot okozzon neki. Egy idő után már nem csak a lányának, de az unokájának is.

És a lélektani kínzás kiterjed szinte mindenkire, akivel kapcsolatba kerül – különösen a nőkre. Például arra a mutatós asszonyra, aki emelt szintű cselédként szolgálja öregedő éveiben, és hosszas betegségei alatt hűségeen ápolja. Akit az istennek sem akar elvenni.

Ez az átlagon felüli képességekkel megáldott, sok nő számára vonzó férfi a bántás és a gonoszság bajnokaként áll előttünk.

Lélektani regényként is elsőrangú ez a könyv, hiszen pillanatok alatt beleéltem magam a szeretetét leánygyermek bőrébe, aki valósággal belebebed abba, hogy elnyerje az apja szeretetét (noha az én családomban épp az ellenkező jelű probléma állott fent, és a múlt idő még ma sem indokolt).

Am ez a könyv sokkal több, mint egy családregegy. Középtájon egy hosszú rész következik, amelynek ez a címe: *Úgy képzelem*. Itt visszaugrunk az időben és megismerkedünk egy Deszk községi kastélyban működő cionista táborral. Tamást, mivel nem tudják már etetni, nagyszülei ide adják be.

Itt nyer értelmet a könyv alcíme és mottója: ezeket már el is felejtettük, az első százötven oldal során átéltem izgalmas közepette. A mottó így szól:

„A diáspóra vallásos gyerekfalujaként emlegették azt az intézményt, amelyet Deszken alapítottak, a Bné Akivá tagjai 1945 nyarán, és itt működött négy évig, amikor a kommunisták bezárták. A gyermekfalu küldetése az volt, hogy rehabilitálja a Soá traumáját átélő gyerekeket, testben és lélekben egészséges, erőteljes fiatalokként indítsa őket újtjukra, hogy járuljanak hozzá Izrael államának

megalapításához, és váljanak hasznos polgáraivá.”

A szerzőnek a tábori élet ábrázolásáért is csak dicséret jár. A többi gyerek, a tanárok színes galériája, embersége, tökéletesen kerek világot mutat be. Amely ráadásul nem zárkózik el a településen élő gyerekektől és felnőttektől. Hiába tudjuk már, hogy Tamásból mi lett, itt még minden oldalból a „minden lehetséges” szelleme árad. A tanároknak sikerült élhető világot alkotniuk, amely eséllyel próbálja meg a lehetetlent: a sorsok megreparálását.

A szerző azt nyilatkozta, hogy rengeteget kutatott a deszki történetek után. Végül Izraelben talált interjúalanyokat, akik kivétel nélkül azt mondták el, hogy az ott töltött évek életük legboldogabb korszakát jelentették.

A könyv végére marad még egy meglepetés. Kiderül, hogy a főhős, akit univerzális rossz embernek könyveltünk el, talán mégis képes volt az igazi szeretetre. Előkerül régmúltjából egy korban hozzáillő nő – akit (talán) szeretett. Esetleg testvérként. Vagy azon is túl.

Nagyon jó olvasmány ez a könyv, a múlt és jelen valóságát célba vevő, képzeletbeli történet. Nem csak zsidó magyaroknak, nem is csak magyaroknak. Szerintem fordításban is jól működne.

(Kalligram, 2023. Borító: Hrapka Tibor. 334 o., 4990 Ft.)